

УДК [343.121.4:343.139](477)(73)

Канцідайло О. О. – заступник начальника Департаменту оперативнотехнічних заходів Національної поліції України, м. Київ

Удосконалення нормативно-правового регулювання використання несправжніх (імітаційних) засобів для забезпечення безпеки свідків у кримінальному судочинстві в Україні (практика захисту свідків у Сполучених Штатах Америки)

Проаналізовано питання нормативно-правового забезпечення безпеки учасників кримінального провадження, зокрема свідків, у контексті нормативного забезпечення в Україні та практики захисту свідків у Сполучених Штатах Америки. Зазначено, що ефективність реалізації заходів щодо забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, потребує вдосконалення кримінального процесуального законодавства, положень Закону України «Про Національну поліцію», підготовки відомчих нормативних актів, а також створення в структурі Національної поліції підрозділу з відповідними завданнями та функціями, зокрема для вирішення проблемних питань з виготовлення й використання несправжніх (імітаційних) засобів з метою реалізації такого заходу безпеки, як «заміна документів». Запропоновано внести доповнення до ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» щодо повноваження поліції із застосування заходів забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві. Однак зазначене також не забезпечить цілковитого виконання вимог положень Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві». Зокрема, у пункті «г» ч. 1 ст. 7 цього Закону передбачено заміну документів як захід забезпечення безпеки. Водночас у Кримінальному процесуальному кодексі України немає норми, яка передбачала б відповідний порядок проведення такого заходу. Тому запропоновано внести доповнення до ст. 273 КПК України щодо можливості виготовлення та використання несправжніх (імітаційних) засобів з метою забезпечення заходів безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві. Констатовано, що норми стосовно питань виготовлення несправжніх (імітаційних) засобів і так само заміни документів з метою вжиття заходів безпеки свідків в Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні досі нема, що потребує доповнення.

Ключові слова: заміна документів; несправжні (імітаційні) засоби; заходи; забезпечення безпеки; кримінальне судочинство; негласні слідчі (розшукові) дії; маршали США; програма захисту свідків.

Постановка проблеми. Однією з визначальних умов ефективної протидії злочинності, а саме її організованим і небезпечним формам (тероризм, замовні вбивства, вимагання, поєднані з насильством, застосуванням зброї, незаконний обіг

наркотиків, торгівля людьми тощо), є забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, передусім свідків.

Для того щоб свідки були готові надавати допомогу правоохоронним органам й органам прокуратури, вони повинні довіряти їм, тобто бути впевненими, що одержать підтримку і захист від залякування, а також від шкоди, яку злочинні угруповання можуть намагатися спричинити їм, щоб змусити відмовитися від співпраці або помститися.

Нині в Україні розроблено певну законодавчу базу для створення таких умов, проте не відпрацьовано механізм її реалізації, не створено спеціалізовані підрозділи, не вирішено питання фінансування заходів, передбачених законодавством.

Убачаємо за необхідне виокремити та деталізувати актуальні проблемні питання, що потребують наукового обговорення та розроблення концептуальних положень, які узгоджувалися б з напрацюванням теорії та практики з позиції наукового співтовариства, урахували б міжнародну практику і законодавче забезпечення, а також мали б подальшу нормативно-правову реалізацію в законодавстві України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним підґрунтям розроблення сучасних методик використання несправжніх (імітаційних) засобів є наукові праці вітчизняних та іноземних учених у галузі криміналістики, кримінального процесу й теорії оперативно-розшукової діяльності, зокрема: С. В. Албула, Р. С. Белкіна, О. А. Білічак, В. І. Василичука, М. Л. Грібова, Д. Й. Никифорчука, Ю. Ю. Орлова, Д. Б. Сергєєвої, Є. Д. Скулиша, М. П. Стрельбицького, М. А. Погорецького, В. В. Топчія, О. Ю. Татарова, Л. Д. Удалової, В. І. Фаринника, С. С. Чернявського, М. Є. Шумила та ін. У працях цих науковців увагу акцентовано на загальнотеоретичних питаннях використання несправжніх (імітаційних) засобів з метою виявлення, документування та припинення кримінальних правопорушень.

Водночас за межами зазначених та інших досліджень залишилися нерозв'язаними проблеми концептуального підходу до використання несправжніх (імітаційних) засобів для реалізації положень Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві».

Відсутність поглибленого комплексного підходу до дослідження окреслених проблем зумовила актуальність і вибір автором теми цієї наукової публікації.

Метою статті є висвітлення особливостей використання несправжніх (імітаційних) засобів для реалізації положень Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у

кримінальному судочинстві», огляд міжнародної практики захисту свідків на прикладі США, а також визначення шляхів їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Необхідним і доцільним є вивчення міжнародної та всесвітньо відомої практики із зазначених питань на прикладі США.

Щорічно уряд США витрачає близько 60–100 млн доларів на програму захисту свідків, хоча насправді сума може бути значно більшою (за словами експертів, визначити її неможливо через високий ступінь секретності). Відомо, що кожен четвертий із тих, хто погодився співробітничати з владою, раніше мав судимості і схильний знову вчиняти злочини, причому будучи учасником програми. За час її функціонування близько 20 американців загинули від рук свідків під захистом. Посилаючись на ці факти, чимало американських правозахисників стверджують, що програма зазнала фіаско, тому вимагають її відміни.

Так, у кожному федеральному окрузі США є відомство маршала США (US Marshal), що входить до системи Міністерства юстиції. Ці відомства у своїй сукупності створюють федеральну «судову поліцію», службу судових приставів. Головна функція маршалів США та співробітників їх відомств (Deputikes US Marshals) – виконання наказів, розпоряджень та приписів, виданих федеральним судом (за яким вони закріплені), і забезпечення виконання судових рішень, які набули чинності.

У межах справ федеральної юрисдикції маршали США проводять арешти, обшуки та вилучення відповідно до ордерів, виданих судом, забезпечують охорону судів, учасників процесу, утримання під вартою, перевезення арештованих, обвинувачених до поміщення їх до виправних установ, реалізують програму охорони свідків у справах, пов'язаних з організованою злочинністю.

Загальне керівництво діяльністю всіх маршалів США здійснює Служба маршалів США (US Marshals Service).

Маршали США (US Marshals) – посадові особи федеральної системи юстиції, які підпорядковуються Генеральному прокурору США (US Attorney General) через Міністерство юстиції США (US Department of Justice) (аналог Генеральної прокуратури).

Федеральна програма захисту свідків США (WITSEC) – це програма із захисту свідків, яким загрожує небезпека у зв'язку з участю в кримінальних і судових процесах. Законодавчо цією програмою керує Міністерство юстиції, а практично її виконує Служба маршалів США. Декілька штатів, таких як Каліфорнія, Іллінойс, Нью-Йорк і Техас, мають власні програми захисту свідків у доповнення до федеральної державної програми.

У США в програмі WITSEC задіяно три організації:

1) Службу маршалів США безпосередньо забезпечує безпеку та здоров'я не поміщених під варту свідків»

2) Міністерство юстиції США управляє операціями, які проводять. Зокрема, це передбачає прийняття рішення про введення/виведення свідка в/із програму (и), прийняття рішення про виїзд/в'їзд свідка до країни, видачу йому громадянства тощо. Свідками, які можуть підпасти під дію цієї програми, можуть бути люди, показання яких спрямовані проти торговців наркотиками, терористів, мафії та членів організованих злочинних угруповань;

3) Федеральне тюремне бюро – забезпечує безпеку та захист свідків, які знаходяться в місцях позбавлення волі.

У США федеральна програма захисту свідків почала діяти 1970 року після того, як у країні було прийнято Акт про нагляд за організованою злочинністю. За 30 років учасниками програми стали понад 15 тис. осіб, а за результатами отриманих свідчень рівень розкриття злочинів і винесення вироків у судах підвищився до 89 %.

У прийнятті ключових рішень у програмі із захисту свідків завжди вирішальну роль відіграє офіс Генерального прокурора США. Тільки він має право визначати конкретні випадки, у яких свідку може бути запропоновано вступити до програми.

Програму здійснює спеціальна Служба маршалів США, у якої є власна штаб-квартира, десяток регіональних представництв та офіс у поліції кожного міста, де працює інспектор з питань захисту свідків. Крім того, аналогічний департамент є у ФБР. У кожному окремому випадку кінцеве рішення про участь громадянина в програмі приймає міністр юстиції США. Підставою для цього є рекомендації та запити, які направляють йому прокурори з різних штатів. Після того як кандидатуру узгоджено, представники Служби маршалів укладають угоду зі свідком, і його життя змінюється.

Під дію цієї програми підпадають тільки ті особи, показання яких мають вагоме значення для успішного проведення розслідування та судового процесу, які створюють небезпеку для життя особи або членів її сім'ї. Важливим фактором є рішучість свідка давати показання. Перед тим як особа підпадає під дію програми, вона повинна довести свою рішучість брати участь у розслідуванні та судовому процесі до кінця, щоб згодом вона не змогла відмовитися від дачі показань.

Ситуації, за яких особа та її рідні можуть отримати статус свідка, що захищається за Федеральним законом:

– будь-який злочин, пов'язаний з рекетом та організованою злочинністю (розділ 18 Зводу законів США, розділ 1961 (1));

– будь-який злочин, пов'язаний з незаконним обігом наркотиків (розділ 21 Зводу законів США);

– будь-який інший значний федеральний злочин, за яким свідок може надавати свідчення, у зв'язку з чим життя та здоров'я свідка і його рідних знаходяться в небезпеці;

– будь-який інший злочин, який за своєю сутністю схожий до зазначених вище.

Також здійснюють оцінювання ризиків. Процес вступу свідка до програми запускають після подання державними або федеральними правоохоронними органами заявки на його захист. У ній описують усі обґрунтовані й доведені ризики та загрози, пропонують на вибір місця переселення, а також оцінюють ризики.

З огляду на рекомендації, отримані від Служби судових маршалів і прокурорів, генеральний прокурор здійснює власне офіційне оцінювання ризику переселення свідка та членів його сім'ї.

Оцінюють такі фактори стосовно кожного дорослого свідка:

– чи має свідок кримінальне минуле та злочинні схильності;

– чи є альтернативи захисту свідка;

– чи можливо використовувати свідчення інших потенційних учасників процесу розслідування.

Якщо значення показань свідка переважає над небезпекою для нової спільноти, куди планують переселити свідка, генеральний прокурор виносить вердикт про включення його до програми. Після цього свідок і члени його сім'ї підписують меморандум про взаєморозуміння, який підтверджує, що вони цілком розуміють правила програми.

Участь у програмі – справа абсолютно добровільна. Ніхто і ніколи не вправі примушувати до участі в цій програмі. Погоджуючись на такий захист, особа розуміє, що все своє минуле життя, зокрема всі зв'язки, рідню та знайомства, вона «стирає». Віднині вона ніколи не зможе повернутися до минулого способу життя. Її діти не побачать бабусь і дідусів, вона ніколи не зможе посидіти в сімейному колі з братом або сестрою, її друзі зникнуть, залишаючись у минулому. Однак, підтверджують судові маршали, стимул «залишитися живим» для таких свідків дуже сильний, і мало хто з них наважується вийти з програми.

Програма працює стосовно свідка тільки у випадку беззаперечного виконання ним правил і зобов'язань. У разі щонайменшого відступу від інструкції держава лише свідка на призволяще. Тут діє принцип: ти або турбуєшся про власну безпеку й безпеку рідних, а ми тобі допомагаємо забезпечити цю безпеку; або ти турбуєшся про неї сам, і це означає, що вся відповідальність перекладається на тебе. Зазвичай свідком

радять зберегти своє ім'я або принаймні ініціали. Зміну імені та прізвища завжди здійснюють офіційно й законно, проте до цієї інформації має доступ лише обмежено коло осіб. Рядові поліцейські, працівники ФБР, соціальні працівники й інші держслужбовці до такої інформації доступу не мають. Про здійснену зміну особи вони навіть не здогадуються.

Цей процес має відмінності, якщо свідком є позбавлений волі. Навіть перебуваючи у федеральній тюрмі, він також може претендувати на включення себе до програми із захисту свідків, якщо ситуація, у якій він опинився, відповідає певним критеріям. У цьому випадку свідок зобов'язаний пройти тест на детекторі брехні. Йому може бути відмовлено в захисті на підставі результатів. Позбавлених волі свідків супроводжує Федеральне тюремне бюро, і часто відповідно до програми їх просто переводять в іншу тюрму до кінця відбування строку. Однак, вступ до програми – це лише перший крок до «зникнення» свідка.

Після прийняття свідка до програми служба судових маршалів створює йому нову особу, обирає нове місце мешкання. Зазначене потребує координації від низки державних органів, усі ці процеси мають відбуватися швидко, злагоджено та суворо засекречено.

Нове місце мешкання обирають так. Здебільшого свідку пропонують назвати декілька місць у США, у яких він хотів би жити. Дехто говорить про те, що мріяв побувати на Гаваях, «поніжити кісточки» на пляжах Флориди або Каліфорнії, хтось усе життя мріяв мешкати в Неваді або Атлантик-Сіті. Ось у ці місця, які назве свідок, його ніколи не буде направлено за програмою, оскільки він міг озвучувати свої бажання й раніше в бесідах зі знайомими. Такі місця не відповідають умовам зникнення.

Насамперед учасника програми та його сім'ю перевозять до безпечного місця, яке обирають маршали. Потім свідок і його близькі отримують посвідчення особи з новими іменами та прізвищами, а також необхідні засоби на той час, поки вони при звичаються до нових умов. Держава бере на себе обов'язок забезпечити житлом, медичним страхуванням і працевлаштуванням свідка, а служба маршалів – цілодобову охорону учасникам програми під час судового процесу. Крім того, її співробітники слідкують за тим, щоб правоохоронні й судові органи на місцях виконували свої обов'язки щодо свідків, яких захищають.

Після вступу свідка до програми спочатку маршали негайно вивозять його та всіх його рідних з попереднього місця мешкання – туди ніхто з них більше не повернеться. На першому етапі свідок

живе в безпечному місці, яке є тимчасовим. Це можуть бути номери готелів. І лише потім його переміщують у так зване нове життя.

Попри створення нової особи, у правоохоронних органах, які здійснюють переховування свідка, залишаються всі дані про його злочини, якщо такі були. Служба судових маршалів під різними вигаданими приводами повідомляє правоохоронні органи за місцем нового мешкання свідка про його кримінальне минуле.

До часу, поки свідку може загрозувати небезпека, маршали забезпечують йому та його сім'ї цілодобовий захист. Мета програми захисту свідка – це його захист, аби він міг свідчити в суді проти членів організованих угруповань, банд або терористичних організацій. Іноді свідку із сім'єю до судового слухання доводиться змінити десятки місць мешкання, перш ніж зможе дати показання.

До суду свідка іноді доставляють на вертольоті, у поштовій вантажівці або на човні рибалки. Щоб відволікти увагу, маршали створюють «картинку», нібито свідка перевозять до суду на броньовику з повним конвоем, а насправді свідок прибув на скромному таксі й зайшов до зали суду через бокові двері. Такі заходи, згідно з даними статистики, досить ефективні. Із часу створення програми 1970 року свідки у 89 % випадків були захищені й дали необхідні показання в суді. За результатами їхніх свідчень було засуджено понад десять тисяч особливо небезпечних злочинців.

Нове життя у свідків складається так. Одним з основних завдань програми захисту свідків є допомога в асиміляції особи з новим середовищем. З-поміж іншого це потребує допомоги в працевлаштуванні. Однак, знаючи про те, що значна частина свідків є злочинцями, судові маршали допомагають, але не вирішують за свідка його фінансові проблеми на новому місці. Тобто свідку «дають вудку, а не рибу». У разі набуття нової особи та в новій оселі від свідка вимагають працювати і налагоджувати своє життя самостійно. На процес повної адаптації передбачено небагато часу, і лише протягом цього періоду держава допомагає їм матеріально. Надалі від них очікують, що вони швидко стануть самостійними, припиняють будь-яку матеріальну допомогу. Тільки у випадках крайньої необхідності про свідка дбають довше, ніж зазвичай.

Учасники програми захисту свідків отримують кошти від держави лише на проживання, оплату їхніх послуг як свідка ніхто не здійснює. Кошти, що виділяють на кожного свідка, у програмі обмежені. Про всі затрати міністерство юстиції та служба маршалів суворо звітують. Проте інколи програма може

оплачувати й проведення пластичних операцій учаснику, виплату пенсійних платежів престарілим батькам свідка, створення йому кредитної історії. Водночас це переважно винятки, а не правило.

Визначальною в програмі є умова, згідно з якою свідок не може вступати в контакт з будь-якими родичами або знайомими, хто не перебуває з ним у цій програмі. Їм заборонено повертатися в місця, де вони жили раніше. У разі невиконання цієї умови, свідок негайно виходить із програми. За офіційними даними Служби судових маршалів, свідки, які стали учасниками програми захисту й дотримувалися передбачених правил, переважно лишаються живими. За період створення програми й донині відомо про 19 таких смертей. Кожна з них завжди стає серйозним досвідом для уникнення помилок маршалами надалі.

Після того як адаптація свідка на новому місці завершена, він може контактувати з представниками програми не частіше ніж раз на рік, крім випадків, коли свідок вирішить змінити місце мешкання. Про цей факт він зобов'язаний повідомити негайно.

Відповідно до опублікованих департаментом юстиції США даних, близько 17 % людей, які стали учасниками програми захисту свідків, знову повертаються на шлях злочинності. Однак це доволі низький відсоток, порівняно зі звичайними злочинцями, які вийшли на свободу з тюрми. Відсоток рецидивів у них сягає 40–50 %.

Цифрові технології також обумовлюють певні особливості в цій діяльності, оскільки програма захисту свідків також зазнає додаткового навантаження цифрової ери. Facebook, Google, смартфони та соціальні мережі, миттєвий доступ до інформації через Інтернет є для судових маршалів новими загрозами. Тому тепер у їхньому штаті працюють хакери та програмісти, фахівців з комп'ютерних технологій, інженери, які можуть забезпечити службі збереження інформації, «зламування» чужих серверів, скачування баз даних, інші комп'ютерні виверти [1].

На підставі іноземного досвіду захисту свідків слід зазначити, що в Україні досі широко не застосовують заходи щодо забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві. Водночас їх актуальність і необхідність є беззаперечною. Зазначені питання досліджено в публікаціях А. Орлеана [2], М. Копетюка [3] та П. Серебрянського [4]. У цих працях зазначено про ґрунтовне закріплення в українському законодавстві основних міжнародних і європейських стандартів, визначених у Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 року та протоколах до неї, Європейській конвенції

про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 року та Другому додатковому протоколі до неї 2001 року, Директиві Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу щодо встановлення мінімальних стандартів забезпечення прав, підтримання та захисту жертв злочинів від 25 жовтня 2012 року та Рекомендації Rec (2005) 9 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо захисту свідків та осіб, які співпрацюють з правосуддям та в практиці Європейського Суду з прав людини. Водночас усі однотайно дійшли висновку про необхідність подальшого вдосконалення вітчизняного законодавства.

На нашу думку, про наявні правові можливості, викладені в Законі України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» [5], недостатньо поінформовані працівники органів, які мають повноваження щодо застосування відповідних заходів. Крім того, у ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» взагалі немає норми щодо повноважень поліції із забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві. Також не прийнято окремих нормативних актів МВС і Національної поліції із цього питання [6].

Водночас у ч. 3 ст. 3 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», визначено, що здійснення заходів безпеки покладено за підслідністю на органи Національної поліції, у складі структури якої із цією метою створюють спеціальні підрозділи. Проте в Національній поліції, зокрема у складі кримінальної поліції, відповідного підрозділу досі не створено [6].

Тому вбачаємо за необхідне внести доповнення до ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» щодо повноваження поліції із застосування заходів забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві [6]. Проте зазначене також не забезпечить цілком виконання вимог положень Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві». Пунктом «г» ч. 1 ст. 7 цього Закону передбачено заміну документів, як захід забезпечення безпеки. Водночас у КПК України немає норми, яка передбачала б порядок проведення такого заходу [5].

Унаслідок цього на практиці з метою виконання постанов органів, які приймають рішення про застосування заходів безпеки, підрозділи кримінальної поліції заміну документів здійснюють шляхом виготовлення несправжніх (імітаційних) засобів (НІЗ) згідно зі ст. 273 КПК України. У цій нормі визначено, що за рішенням керівника органу досудового розслідування, прокурора під час проведення негласних слідчих (розшукових)

дій (НСРД) можуть бути використані заздалегідь ідентифіковані (помічені) або НІЗ. Із цією метою допускається виготовлення та використання спеціально виготовлених речей і документів, створення та використання спеціально утворених підприємств, установ, організацій. Використання заздалегідь ідентифікованих або НІЗ з іншою метою забороняється [7].

Водночас, відповідно до ст. 19 Конституції України, органи державної влади й органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [8].

З огляду на таку вимогу Основного Закону, нагальною є потреба у внесенні доповнень до ст. 273 КПК України щодо можливості виготовлення та використання НІЗ з метою забезпечення заходів безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві.

Не передбачено норм щодо питань виготовлення НІЗ і так само заміни документів з метою вжиття заходів безпеки в Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затвердженої наказом Генеральної прокуратури України, МВС України, СБУ, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16 листопада 2012 року № 114/1042/516/1199/936/1687/5 [9].

Висновки. Ефективність реалізації заходів щодо забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, потребує вдосконалення кримінального процесуального законодавства, положень Закону України «Про Національну поліцію», підготовки відповідних відомчих нормативних актів, а також створення в структурі Національної поліції підрозділу з відповідними завданнями та функціями, зокрема для вирішення проблемних питань з виготовлення й використання НІЗ з метою реалізації такого заходу безпеки свідків, як заміна документів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сайт Федеральних маршалів США, книга і інтерв'ю Джеральда Мура [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.usmarshals.gov/witsec/index.html>. – Назва з екрана.

2. Орлеан А. Процедура забезпечення безпеки учасників кримінального провадження: адаптація законодавства України до європейських стандартів [Електронний ресурс] / А. Орлеан // Актуальні проблеми правознавства. – 2016. – Вип. 3 (7). – С. 87–92. – Режим доступу: <http://dSPACE.tneu.edu.ua/bitstream/>

316497/18171/1/%D0%9E%D1%80%D0%BB%D0%B5%D0%B0%D0%BD%20%D0%90.pdf. – Назва з екрана.

3. Копетюк М. Особливості забезпечення безпеки осіб у досудовому кримінальному провадженні [Електронний ресурс] / М. Копетюк // Історико-правовий часопис. – 2013. – № 2. – С. 126–130. – Режим доступу: <http://evnuir.univer.lutsk.ua/bitstream/123456789/1845/1/2%20kopetuk.pdf>. – Назва з екрана.

4. Серебрянський П. Правовий аналіз забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному процесі [Електронний ресурс] / П. Серебрянський // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Вип. 6. – Т. 3. – С. 117–118. – Режим доступу: http://www.lj.kherson.ua/2015/pravo06/part_3/29.pdf. – Назва з екрана.

5. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві [Електронний ресурс] : Закон України від 23 груд. 1993 р. № 3782-XII. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>. – Назва з екрана.

6. Про Національну поліцію [Електронний ресурс] : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>. – Назва з екрана.

7. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. – Назва з екрана.

8. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон України від 26 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page>. – Назва з екрана.

9. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні [Електронний ресурс] : наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України та ін. від 16 листоп. 2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12>. – Назва з екрана.

REFERENCES

1. Sait Federalnykh marshaliv SShA, knyha i intervju Dzheralda Mura [The site of the US Federal Marshal, Gerald Moore's book and interview]. (n.d.). www.usmarshals.gov. Retrieved from <http://www.usmarshals.gov/witsec/index.html> [in Ukrainian].

2. Orlean, A. (2016). Protsedura zabezpechennia bezpeky uchasyvnyk kryminalnoho provadzhennia: adaptatsiia zakonodavstva Ukrainy do yevropeyskykh standartiv [Procedure for ensuring the safety of participants in criminal proceedings: adaptation of Ukrainian legislation to European standards]. *Aktualni problemy pravoznavstva, Actual problems of law*, 3(7), 87-92. Retrieved from <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/18171/1/%D0%9E%D1%80%D0%BB%D0%B5%D0%B0%D0%BD%20%D0%90.pdf> [in Ukrainian].

3. Kopetiuk, M. (2013). Osoblyvosti zabezpechennia bezpeky osib u dosudovomu kryminalnomu provadzhenni [Features of security of persons in pre-trial criminal proceedings]. *Istoryko-pravovyi chasopys, Historical and legal magazine*, 2, 126-130. Retrieved from <http://evnuir.univer.lutsk.ua/bitstream/123456789/1845/1/2%20kopetuk.pdf> [in Ukrainian].

4. Serebrianskyi, P. (2015). Pravovyi analiz zabezpechennia bezpeky osib, yaki berut uchast u kryminalnomu protsesi [Legal analysis of ensuring the safety of persons involved in the criminal process]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu, Scientific Bulletin of Kherson State University*, 6, 117-118. Retrieved from http://www.lj.kherson.ua/2015/pravo06/part_3/29.pdf [in Ukrainian].

5. Zakon Ukrainy "Pro zabezpechennia bezpeky osib, yaki berut uchast u kryminalnomu sudochynstvi": vid 23 hrud. 1993 r. No. 782-XII [Law of Ukraine "On ensuring the safety of persons involved in criminal proceedings" from December 23, 1993, No. 782-XII]. (n.d.). *zakon5.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3782-12> [in Ukrainian].

6. Zakon Ukrainy "Pro Natsionalnu politsiiu": vid 2 lyp. 2015 r. No. 580-VIII [Law of Ukraine "On National Police" from July 2, 2015, No. 580-VIII]. (n.d.). *zakon1.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/580-19> [in Ukrainian].

7. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: vid 13 kvit. 2012 r. No. 4651-VI [Criminal Procedural Code of Ukraine from April 13, 2012, No. 4651-VI]. (n.d.). *zakon0.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> [in Ukrainian].

8. Konstytutsiia Ukrainy: vid 28 cherv. 1996 r. No. 254k/96-VR [Constitution of Ukraine from June 28, 1996, No. 254k/96-VR]. (n.d.). *zakon5.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

9. Nakaz Heneralnoi prokuratury Ukrainy, Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrayiny, Sluzhby bezpeky Ukrainy ta in. "Pro zatverdzhennia Instruksii pro orhanizatsiiu provedennia nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii ta vykorystannia yikh rezultativ u kryminalnomu provadzhenni": vid 16 lysrop. 2012 r. No. 114/1042/516/1199/936/1687/5 [Order of the General Prosecutor's Office of Ukraine, Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Security Service of Ukraine (et al.) "On Approval of the Instruction on the Organization of the Conduct of Involuntary Investigative (Investigation) Actions and the Use of Their Results in Criminal Proceedings" from November 16, 2012, No. 114/1042/516/1199/936/1687/5]. (n.d.). *zakon0.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 05.09.2018

Kantsidailo O. – Deputy Head of the Operational and Technical Measures Department of the National Police of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Improvement of Normative and Legal Regulation of Using of False (Imitational) Measure to Ensure the Safety of Witnesses in Criminal Proceedings in Ukraine (Practice of Witness Protection in the United States of America)

Author analyzed question about normative and legal providing of safety of participants (in particular witnesses) of criminal proceeding according to normative providing in Ukraine and practice of witness protection in USA. Supposed that efficiency of measures about protection of persons that take part in criminal proceedings need to be improved by: changing a Criminal Procedure Code and provisions of the Law of Ukraine «About National Police», preparing relevant departmental acts and also creating in National Police of Ukraine unit with related tasks and functions, including solving problems with creating and using false (imitational) measures for the purpose of realization such safety measure as

«replacement of documents». Proposed to add relative norm about police powers with using measures of protection persons that take part in criminal proceeding in Article 23 of Ukrainian law «About National Police». But supposed proposition also will not ensure full compliance with the requirements of Ukrainian law «About protection of persons, that take part in criminal proceedings». In particular clause d) part 1 Article 7 of this law provides for «replacement of documents» as a measure of protection. Simultaneously in Criminal Procedure Code there is no relevant norm which would provide an appropriate procedure for such measure. So also proposed to make addition in Article 273 Criminal Procedure Code of Ukraine about possibility of creating and using false (imitational) measures to protect persons that take part in criminal proceedings. Supposed that there are not any norms about creating false (imitational) measures and «replacement of documents» to protect witness in «Instructions about organization carrying out secret investigative (searching) actions and using their results in criminal proceeding» that needs additions.

Keywords: replacement of documents; false (imitational) measures; protective; security; criminal proceedings; secret investigative (searching) actions; USA marshals; Witness Protection Program.